

Bhí sean-Mhaitias ina shuí le hais a dhorais. An té ghabhfadh an bóthar, shílfeadh sé gur dealbh cloiche nó marmair a bhí ann – sin nó duine marbh – mar ní chreidfeadh sé go bhféadfadh fear beo fanacht chomh ciúin, chomh socair sin.

Bhí a cheann cromtha aige agus cluas air ag éisteacht. Is iomaí sin fuaim cheolmhar a bhí le closteáil, an té a mbeadh áird aige orthu.

Chuala sean-Mhaitias olagón na dtonn ar na carraigeach-aibh agus monbhar an tsruithleáin ag síleadh leis an gclochar.

Chuala sé scréach na coirre éisc ón dúrling, agus géimneach na mbó ón mbuaile, agus geal-gháire na bpáistí ón bhfaiche. Ach ní le ceachtar acu so a bhí sé ag éisteacht chomh hairteach sin – cé go mba bhinn leis iad go léir – ach le glór glé glinn cloig an Aifirín a bhí ag teacht chuige le gaoith i gcúineadas na maidne.

Bhí na daoine ar fad bailithe leo chuig an Aifreann. Chonaic sean-Mhaitias ag gabháil thairis iad, ina nduine is ina nduine nó ina mion-dreamannaibh. Bhí na gearr-bhodaigh ag rith is ag léimneach. Bhí na cailíní ag síoscadh cainte go meidhreath. Bhí na mná ag comhrá ós íseal. Bhí na fir ina dtost.

Mar sin a thriallaidís an bóthar gach Domhnach. Mar sin a shulodh sean-Mhaitias ar a chathaoir ag breathnú orthu nó go dtéidís as amharc.

Thriall siad thairis an mhaidin áirithe seo mar ba ghnáthach. D'fhan an sean-fhear ag féachaint orthu go dtí go raibh críoch leis an ngleo is leis an bhfothrom, go dtí gur ghan an plód deireanach barr árdáin na cille, go dtí nach raibh le feiceáil ach bóthar fada díreach ag síneadh amach is é bán, go dtí nach raibh fágtha ar an mbaile ach corr-sheandúine ina leaba, na

Old Matthias was sitting beside his door. Anyone passing by would think that he was a statue of stone or marble, or even a dead person, for it would be difficult to believe that any living man could remain so quiet and still.

His head was raised and his ears were strained attentively. There were many musical sounds to be heard by the person who really wanted to hear them.

Old Matthias heard the roar of the waves on the rocks and the murmuring of the stream sweeping over the stones.

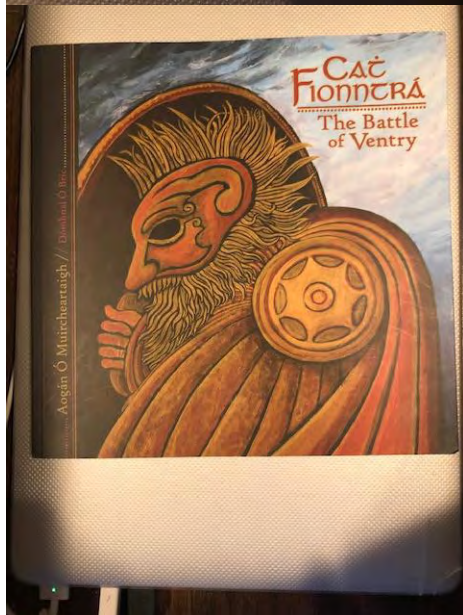
He heard the cry of the heron from the shingly strand, the lowing of the cattle from the pastures and the happy laughter of the children coming from the green.

However, he wasn't listening so attentively to any of these noises even though he thought that they were all very sweet, but to the clear sound of the Mass-bell which was being carried towards him by the wind in the morning stillness.

All the villagers were going to Mass. Old Matthias saw them filing past in ones and two's or in little groups. The boys were running and jumping while the girls were chattering happily. The women were speaking to each other in low whispers. The men were silent.

That was how they travelled to Mass every Sunday and Old Matthias was always sitting in his chair gazing on them until they went out of sight.

They filed past him this morning as usual. The old man continued to watch them until the noise and bustle had ended, until all that remained to be seen was the top of the chapel hill, in bed, the children was deserted but for an occasional road, and beside his window...

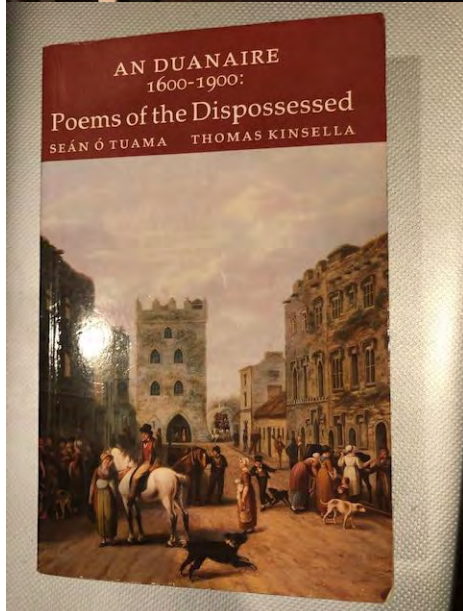

CATH FIONNTRÁ

B' é Dáire Donn Rí an Domhain. D'fhógair sé cruinniú mór sa Domhan Thoir agus d'ordaigh sé do ríthe uile an domhain teacht. Bhailigh na sluaite timpeall air. Tháinig Bolcán, Rí na Fraince. Tháinig Marghairéad, Rí na Gréige, agus Foghartach, Rí na hIndia. Tháinig Lúman Leathanarmach, Rí na Sacsan, agus Tor mac Breoghain, Rí na Spáinne. Tháinig Sligeach mac Seanghairbh agus Iorua mac Dragain. Tháinig Caiseal Clúmhach agus trí rí ó na críocha thoir mar a n-éiríonn an ghrian—Dúcheartan mac Fir Mais agus Muileann mac Fir Luid agus Cuileann mac Faobhair Ghlais. Agus tháinig Ógh-armach, iníon Rí na Gréige, an banghaiscíoch is fearr agus is cumasaí a tháinig sa domhan riamh. Agus bhí mórán ríthe agus tiarnaí eile nár áiríodh anseo.

The Battle of Ventry

Dáire Donn was King of the World. He ordered all the kings throughout the world to attend a great assembly to be held in the Eastern World. They came in their droves: Bolcán, King of France; Marghairéad, King of Greece along with Foghartach, King of India. Lúman Leathanarmach, King of the Saxons, and Tor mac Breoghain—Tor son of Breoghain—the King of Spain arrived. Sligeach mac Seanghairbh and Iorua mac Dragain arrived as did Caiseal Clúmhach, Dúcheartan mac Fir Mais and Cuileann mac Fir Luid and Cuileann mac Faobhair Ghlais—three kings from those realms far in the east where the sun rises. Ógh-armach, the greatest female warrior ever born, a daughter of the King of Greece, was there and many, many other kings and chieftains not mentioned here.

3

CUMANN DO CHEANGAIL AN CORR

Cumann do cheangail an corr agus sionnach Brí Ghobhann; do gheall an sionnach don gcorr nach brisfeadh choidhche an cumann.

Dob aimhghlic, is é ar fásach, taobhadh ris mar chompánach; d'éis a bheith i bhfad gan bhíadh, maire do bhí ar iocht Uilliam.

An corr 'na codladh mar thuit, do rug sé uirthi ar bhrághaid; ní leanabh air, — is é a shuim gur scar a ceann re a colainn.

Dar leat is í do roinne, soraidh dár mnaoi chumainne; is an sionnach, mise an corr, cosmhaile re chéile ar gumann.

3

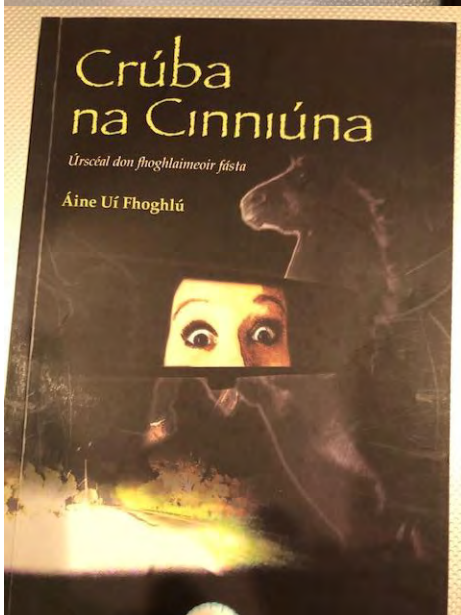
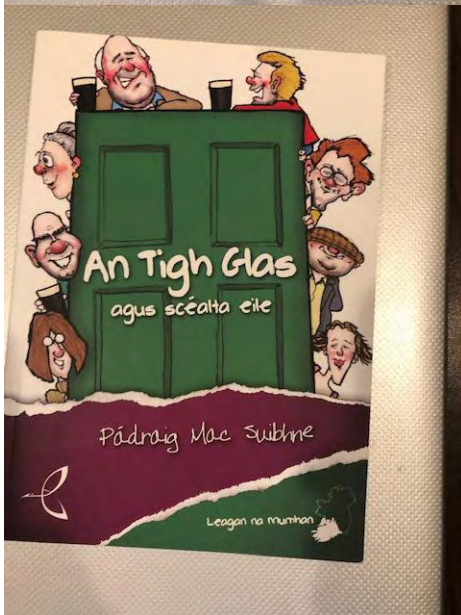
THEY TIED THE LOVING KNOT

They tied the loving knot: a crane and the fox from Brí Ghobhann. The fox vowed to the crane their knot would never break.

Unwise, in a wilderness, to cleave to such a mate.... When he's been fasting a while put not your trust in William.

The crane soon fell asleep; he caught her by the throat; I won't go on. In short, he parted her head from her body.

Know it was she who did it — and goodbye to my ladylove! She the fox and I the crane, and our loving much the same.

Scéal Áibhéalach

Tá muintir na hÉireann iontach tugtha don áibhéil.

Tá siad mar sin ó bhí Fionn mac Cumhaill agus na Fianna ann.

Deir na saineolaithe go bhfuil siad mar sin ó bhí na Tuatha Dé Danann agus na Fir Bolg ag troid ar Chnoc Fola.

Nuair a bhí muid ar scoil, nár fhoghlaim muid uilig fá theacht na Normannach go hÉirinn?

D'fhoghlaim muid cinnte, agus bhí sé scríofa síos ansin sna dea-leabharthaí gur éirigh na Normannaigh ní ba Ghaelaí ná na Gaeil iad féin.

Nárbh iontach an t-éacht é sin!

Caint san aer

Is minic caint san aer ag muintir na hÉireann.

Seo mar atá ó bhí Fionn mac Cumhaill agus na Fianna ann.

Deir na saineolaithe go bhfuil an scéal amhlaidh ó bhí Tuatha Dé Danann agus na Fir Bolg ag crústáil a chéile fadó.

Nuair a bhíomair ar scoil, d'fhoghlaimomair go léir fé theacht na Normannach go hÉirinn.

Dheineamair, gan amhras, agus bhí sé scríofa sna dea-leabhra go n-éirigh na Normannaigh sin níos Gaeil ná na Gaeil fhéin.

Is diail an scéal áit

1

Eachtra san Oíche

Leag Siobhán an mála sceallóg síos taobh thiar de luamhán na ngiaranna¹. Chuir teas na sceallóg an fhuil ag rith arís i mbarraí a méar. Deich nóiméad ina seasamh sa bhfuacht ag fanacht ag an mboth bia tapa i lár an tsráidbhaile. Bior san aer anocht. D'imigh creathán fuachta thríthe. Agus sceallóg i ngreim idir a cuid fiacal aici ar eagla go ndófaidh sé a teanga chas sí an eochair agus tosaigh an carr. Chogain sí go héadrom ag tarraingt a hanála agus ag aistriú na sceallóige ó thaobh go taobh. Chuir ar siúl an treoire², d'fhéach sa scáthán cúl-radhaire agus tharraing amach arís ar an mbóthar go círamach. Bhí gal na sceallóg agus gal a hanála ag cur ceo ar an bhfuinneog. Chas sí an teasdial³ go dearg agus chas an teasaire dhá chlic ar dheis. Ghiantadh sé sin é. Sracfhéachaint ar an glog ar an daishpaineál. Leathuair tar éis a deich! Bheadh sé ina mheánoíche sula mbainfeadh sí an baile amach anocht. Agus ní raibh fágtha ach cúpla míle de bhóthar maith nó go mbaillfeadh sí na fo-bhóithre. D'fhéadfaidís a bheith siocaithe

1 luamhán na ngiaranna gear stick
2 treoire indicator
3 teasdial heat dial

1

CÚRSAÍ FOCLÓIREACHTA

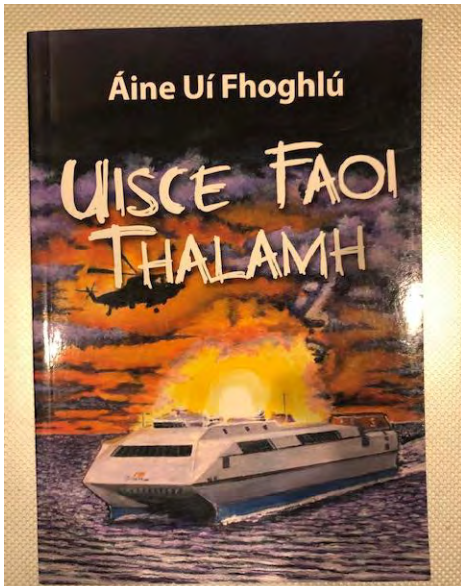
Canúint	Caighdeán
achan achóiche (a) aithne ariamh arist	gach aon choíche a aithint riamh arís
caidé carrannaí cisteanaigh clúidí coisriceadh comhráidh cruaidh	cad é carranna cistin clúid coisricean comhrá crua
dadajadh daofa darna dithe domh	dada dóibh / díobh dara di dom
fá / fán fear a' tí fhéin foscladh / foscailt / d'fhoscail	faoi / faoin fear an tí féin oscailt / oscailt / d'oscail
gabháil 'na bhaile (ag) gairi	gabháil 'na bhaile (ag) gairi

CÚRSAÍ FOCLÓIREACHTA

Canúint	Caighdeán
abha aige (baile) (go dtí an) Aifreann aigesna (Gardaí) amáireach an bheart (bain.) ana- ansan anso aon tsaghas ar dtús ar ndó arbhú	abhainn ag (baile) (go dtí an t)Aifreann ag na Gardaí amárach an beart (fir.) an- ansin anseo aon saghas ar dtús ar ndóigh arú
babhlta barra barra an doiris (go m)beireadh bhailimh (aimsir chaite) bhiomair blaisinteacht bochtanas	bolta barr barr an dorais (gin, malarlach) (gur) rugadh bhailigh bhiomar blaisineacht bochtaineacht
cadaráil cairiún caidiún	cadráil cairiún den chaint

Gluais

a Shiobhán	ní chaolaítear an t-ainm 'Siobhán' sa Tuiseal Gairmeach, ná sa Tuiseal Ginideach.
ag drannadh	growingl
ag eascaí	cursing
ag lascadh	lashing
ag smúrthaíl	sniffing
áiféiseach	ridiculous
an-dúshlánach	very challenging
barrántas	a warrant
bladh	a blast
buíon armtha	armed gang
burla	bundle
callaire	public address system
chúb sí	she recoiled
clanrialtán	remote control
clabíní	latches/ door locks
clapholas	twilight
club só	leisure club
coirpigh	criminals
comhdháil	conference
comhoibriú	co-operate
corrathónach	uneasy
Dá luaithe a b'fhearr	the sooner the better
dallamullóg	handcuffs
deartháil	decent
	handcuffs

1. Slán le Ros Láir

Bhí Ailf mifhoighneach sa scuaine thráchtá. Fear óg ón iasacht anois ina sheasamh in aice le doras a cairr, seiceáid buí agus clár fáisce¹ ina lámh aige. Mar a bheadh sé ag comhairleamh. Threoraigh sé chun cinn í. Suas an rampa léi. Níor mhaith an rud claustrafóibe san áit seo. Thosnaigh deatach an díosaíl ag teacht isteach sa charr. B'é seo an bád tapa, an *Seacat*. Bhí síúil aici nach mbeadh an fharráige ró-shuaithe². Dá mbeadh d'fhéadfaí moill a chur air. Thiomáin sí léi go cúramach agus dhá scuaine thráchtá ar gach taobh di. Fána géar. Ba mhaith an teist ar a coscán láimhe é seo. Chuir sé sin i gcuimhne di go raibh an NCT le déanamh go luath aici. Bhuel, chaithfeadh sé fanacht seachtain eile ar a laghad. Ní raibh dada ach billí le déanaí.

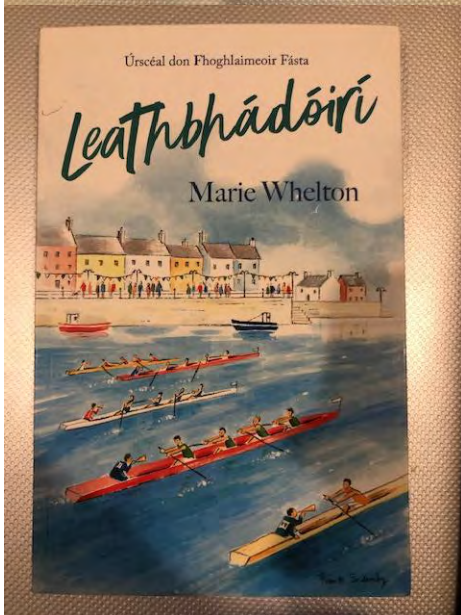
Bhí na maoir ar fud na háite agus a gcuid seiceidí buí orthu. D'ardaigh duine acu a lámh chun a chur in iúl di gur chóir di stopadh. Gotha beag láimhe á mealladh chun cinn pfsín bdeach eile. Sin é. Coscán. Bhailigh sí na rudaf a bheadh uathí don turas. A ríomhaire glúine. Buidéal uisce. Na ceapairí a dhein sí ar maidin sular fhág sí an teach. Ní thabharfadh sí mar shásamh go gceannódh

¹ clár fáisce a clip board
² suaithe turbulent

Foclóirín

a threascair
achar fairsing le
dromchla stroighin
aerach
ag blaistinteacht
ag cnagamach
ag déanamh scime dóibh
ag éisteacht go
géarchluasach
ag giúrnáil
ag glúcaíocht
ag spleáchadh
anaithnid
ar an drochuair
ar chraiceann a gcluais
as a staim féin
athaicmiú
ba seanscéal an chuid eile
bolg an árthaigh
bolgam
bonnán phráinne
bun cleite amach ná
barr cleite isteach
caidreamh collaí
caimiléireacht
ceann ar aghaidh

which defeated
a vast area with a cement surface
gay
sipping
crunching
bothering them
listening intently
pottering/ busy doing jobs
peering
glancing
anonymous
unfortunately
by the skin of their teeth
of her own accord
rezoning
the rest was history
the belly of the vessel
a mouthful
emergency sirens
not a hair out of place
a sexual relationship
fraudulent/ dishonest business
bonAww

Cruinniú Ginearálta Bliantúil¹

"Tá toradh againn!" arsa Siobhán tríd an micrefón² ag barr an Halla. "Tá comhairleamh déanta ar na vótaí go léir. Is é seo Coiste Chlub Rámhaíochta Chuan na Long don bhliain 2016-2017." Bhrúigh sí an cnaipe³ ar chianrialán⁴ an osteigeora⁵ agus tháinig sleamhnán⁶ nua ar an scáileán⁷ mór i lár an stáitse. Bhí toradh an toghcháin⁸ ansin i dtabla:

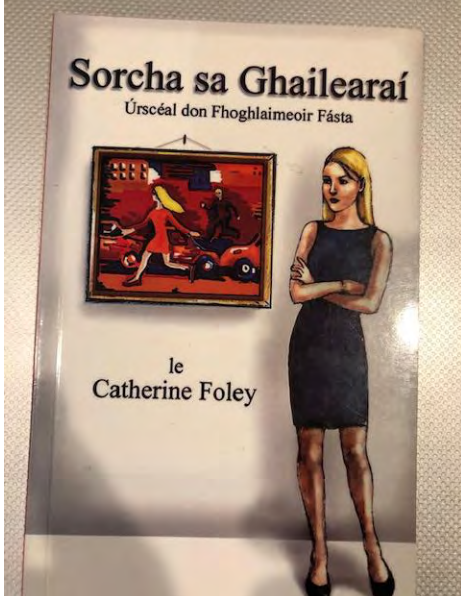
Cathaoirleach:	Naoise Mac Cárthaigh
Leas-Chathaoirleach:	Rónán de Barra
Rúnaí:	Brid Ní Mhuirthile
Cisteoir ⁹ :	Dónal Ó Murchú
Oifigeach Caidrimh Phoiblí ¹⁰ :	Dáithí (Bono) de Paor

D'fhéach Naoise ar a chara, Rónán. Chaoch¹¹ Rónán a shúil air agus

1. Cruinniú Ginearálta Bliantúil – Annual General Meeting
2. Micrefón – microphone
3. Cnaipe – button
4. Cianrialán – remote control
5. Osteigeoir – overhead projector
6. Sleamhnán – slide
7. Scáileán – screen
8. Toghchán – election
9. Cisteoir – treasurer
10. Oifigeach Caidrimh Phoiblí – Public Relations Officer
11. Chaoch – wink

Gluais

A
A thaise! – my dear!
Ábhar – material
Abú – for ever! (Iarthar Chorcaí abú – Up West Cork!)
Achar – distance, period of time
Acláí – fit, agile
Áibhéil – exaggeration
Ailse – cancer
Aineisteach – anaesthetic
Áirse – arch
Airthreas – arthritis
Aisling – vision, dream
Áit bhreathnóireachta – viewing place
Aitheantas – recognition
Alltacht – amazement, astonishment
Altra – nurse
Anacrach – distressed, heavy
Ancaire – anchor
Aoibh an ghéaire – smile
Aonad – unit
Aonad Séplíneachta – Chaplaincy Unit

Caibidil a hAon

Trasleáir d'Tonnta

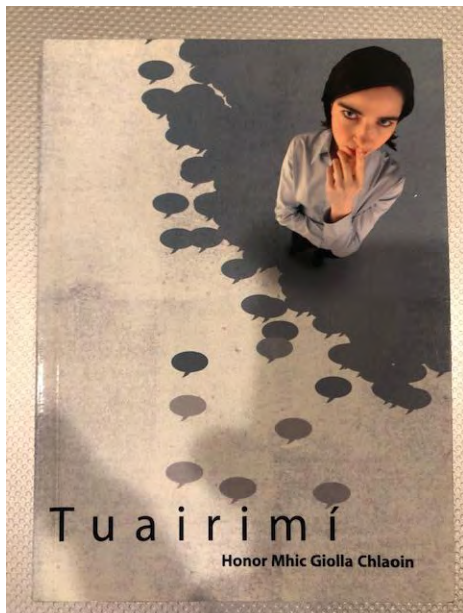
Nuair a tháinig na boscaí móra ón Ollainn iarradh ar Shorcha déileáil leo. Bhí sé i gceist ag stiúrthóir an ghailearaí taispeántas Picasso a chur ar stíl ag tús mhí an Mheithimh. Bhí pictiúir an ealaíontóra cháiliúil sna boscaí.

Rinne Sorcha ionsaí orthu láithreach. Bhí uirthi an téad tiubh a ghearradh agus an téip a bhriseadh. Bhí páipéir ann chomh maith, iad istigh i mbosca amháin i gcládach donn. Bhí na foirmeacha ar fad le líonadh agus bhí uirthi gach rud a chur in ord. D'oibrigh sí go crua an lá sin.

Ní raibh a fhios aici go dtarlódh dúnmharú de bharr an taispeántais seo. Ní raibh a fhios aici go mbeadh sí féin i gcontúirt. Ní raibh a fhios aici céard a bhí i ndán di.

Bhí tuí sna boscaí. Lean sí uirthi ag tógáil na bpiictiúr amach, ag breathnú orthu agus ag caint agus ag géire le Dáithí, an stiúrthóir, nuair a chuireadh sé a cheann isteach.

² déileáil leo – deal with them
stiúrthóir – director
ealaíontóir – artist
ionsaí, rinne sí ionsaí orthu – she attacked them
dúnmharú – murder

Tuairimí

Honor Mhic Giolla Chlaoin

Déarfadh na daoine a bhíonn i mbun páistí go lánaimseartha nach bhfuil post acu nó nach mbíonn siad ag obair i ndáiríre. Dá mbeadh post 'oifigiúil' acu, bheadh a lán buntáistí acu: am tosaithe agus am críochnaithe, mar shampla. Bheadh sos caife agus sos lóin acu agus bheadh an t-am acu a guid smaointe féin a bheith acu agus iad ag taisteal chuig an obair agus ar ais! D'fhéadfaidís culaithe mhaith éadaigh a chaitheamh gan an baol a bheith ann go ndoirtfí bainne nó seacláid nó rud éigin níos measa orthu.

Labhraimis faoi thasc simplí ar nós na siopadóireachta. Má tá báibín agat caithfidh tú an oiread céanna trealaimh* a thabhairt leat is a thabharfá leat dá mbeifeá ag dul ar saoire, ar eagla na heagla: clúidíní*, buidéal, bíbí, athrú éadaigh, cairrín srl. Má tá duine nó beirt eile faoi bhun 5 bliana leat, caithfidh tú féachaint chuige go dtéann siad chuig an leithreas roimh ré agus go bhfuil cúpla bréagán leo.

trealamh - equipment
clúidíní - nappies
cairrín - buggy

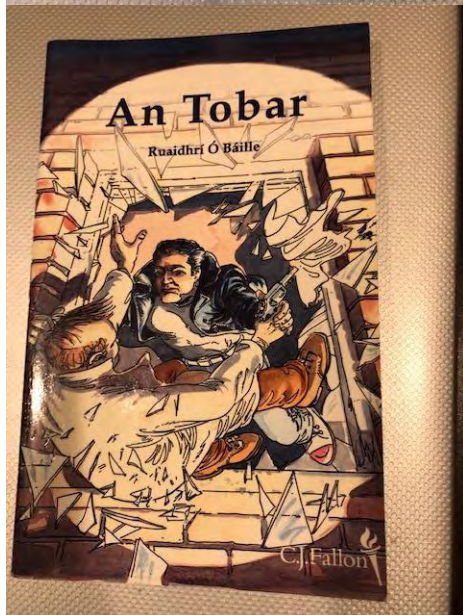
13

aclaíocht
aicmíocht
aiféaltas
aimsigh
ainneoin, in a.
airigh, a. ó
áisiúil
áitigh ar
allas, ag cur a.
amh
amháil is
amhlaidh
arracht
athchúrsáil

babhta
bailigh
bainis
ball
banda snámha
baol
barrúil
beacht, go b.
béasach
béic
béim
bog
boladh

exercise
cliquishness
embarrassment
find, spot
despite
to miss
handy
to persuade
sweating
raw
as if
in this way
monster
recycle

turn
to collect
wedding
member
arm band
danger
funny
exactly
polite
to shout
emphasis
to move
smell
rough

An Tobar

Ruaidhrí Ó Báille

C.J. Fallon

An Tobar

"Cá raibh mé aréir?"

Bhí Seán Ó Briain ina luí ar a leaba agus, arís, bhí sé ag caint leis féin. D'fhéach sé ar a bhríste a bhí caite ar chathaoir in aice leis an leaba. Bhí cúpla pingin faoin gcathaoir a thit amach agus é ag baint a chuid éadaí de ar a trí a chlog an mhaidin sin. Léim sé as an leaba.

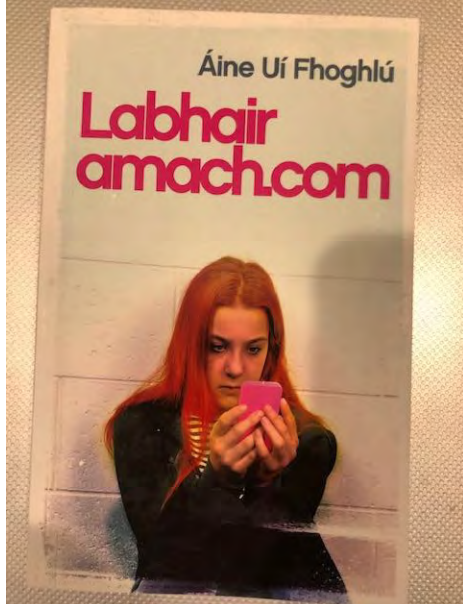
"Bhí seasca punt agam aréir!"

D'fhéach sé ina phócaí go tapa. Ní raibh aon airgead ann. Chuaigh sé go dtí a chasóg a bhí ar an urlár. Chuir sé a lámh isteach i ngach póca. Níor tháinig sé ar aon rud.

"Cá raibh mé aréir?"

Bhí sé cinnte go bhfuair sé seasca punt ag an dól inné. Chuaigh sé isteach, scríobh sé a ainm ar an líne, agus thug an cailín an t-airgead dó. Sé nóta nua £10. Ach cá ndeachaigh sé ansin? Bhí a fhios aige go raibh sé ag caint le King go luath sa lá, ach ní raibh a fhios aige cad a rinne sé ina dhiaidh sin.

Ba mhaith leis rud éigin a ithe mar ní raibh aon rud aige le fada. Bhí sé anois a dó dhéag a chlog sa tráthnóna agus bhí sé fiche uair ó d'íth sé béile. Ní

Áine Uí Fhoghlú

Labhair amach.com

CIARA

"A Chiara! A Chiara! Á, ná himigh uainn mar sin. Ní theastaíonn uainn ach labhairt leat. Féach an seanchóta atá uirthi, a chailíní. Caithfidh gur as siopa carthanais* a fuair a tuismitheoirí di é!"

An guth sin. Gach uair a chloisinn é d'fhéadainn mo chroí a bhrath ag éirí chomh trom le cloch mhór i mo lár. Nuair a shiúladh sí isteach i seomra d'éalaíodh an ocsaigin ar fad amach as ionas gur ar éigean a d'fhéadfaínn m'anáil a tharraingt. Sandra Ní Dhúil. B'fhuath liom a hainm a lua, fiú gan na focail a rá, ach díreach i m'intinn féin, go cúin.

"A tuismitheoirí? Huth! Nach bhfuil a fhios ag an saol mór nach bhfuil aon athair aici!" Emma a bhí ag caint anois. Duine dá lucht leanúna dílis. Uaireanta ba chosúil go mbíodh eagla ar Emma

Foclóir

LEATHANACH 1

An Tobar The Well
aréir last night
in aice leis beside
ag baint removing
casóg jacket
go luath early
le fada for a long time
béile a meal
cibé whatever
rud thing
cibé ar bith in any case
nuacht news

LEATHANACH 2

bhain sé he removed
caipín cap
reite frozen
uaidh from him
go talamh to the ground
cosúil like
a mhac his son
sa gheimhreadh in the
winter
ní raibh aithne cheart aige
he didn't know properly
thuig sé he understood
ag caoineadh crying
ag caint some day

anocht tonight
ní féidir liom I'm not able to
fanacht stay
gan caint. without speaking

LEATHANACH 3

cheana already
fós yet
amuigh outside
briseadh a break
boladh smell
cinnte certain
ró-mhall too slow
post a job
a athair féin his own father
an rud céanna the same
thing

LEATHANACH 4

glór Meiriceánach American
voice
róthrom too heavy
má chaitim if I throw
ag díriú pointing
ag cuidiú helping
tart thirst
ag fanacht staying

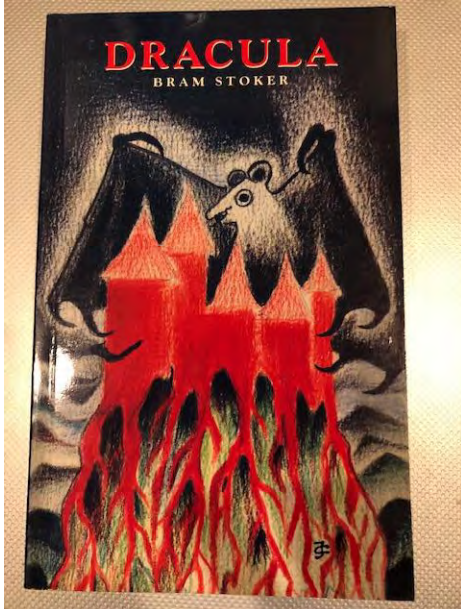
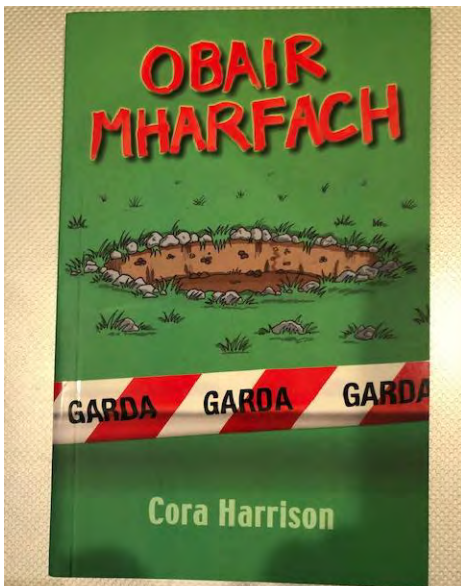
LEATHANACH 5

an éigin some time

Gluais

á sá go hac ionam
ag iomarscáil
ag spochadh as
ag teannadh suas liom
ag tréaslú liom
ag tromaocht
an bhíob
an tslí inar chaith siad liom
an-ghrástúil
aoichainteoir
ar mhullach a cinn
araid rothaí
ardú meanman
athrú meoin
barr maisiúil
béal faoi
bhagraíomar
bhainfínn dea-phreab aisti
buail fút
carbhall mo bhéil
ceilfe
cianrialtán
cíocha
ciumhais
cúin na síde

stabbing me through
wrestling
teasing / upsetting him
coming closer
congratulating me
bullying
nastiness
how they treated me
very graceful
guest speaker
on the top of her head
wheeble bin
my spirits were lifted
change of attitude
fancy top
upside down
we nodded
I'd surprise her
sit down
the roof of my mouth
hidden
remote control
breasts
edge
the catch of the zip

NÍ RAIBH ACH DUINE AMHÁIN de na múinteoirí a bhí in ann ag rang na hidirbhliana agus b'in í Iníon Ní Mhainnín. Bhí sí beagnach seachtó bliain d'aois agus bhí oideachas curtha ar athair agus ar mháthair gach uile dhuine sa pharóiste aici, geall leis, agus bhí faitíos an tsoil mhóir orainn uile roimpi.

Mar sin, nuair a dúirt sí: 'Anois, tá taithí oibre leagtha amach daoibh féin agaibh uile, nach bhfuil?' sméideamar uile uirthi ag tabhairt le fios go raibh. Ní raibh tada socraithe agam féin. Bhí dearmad glan déanta agam ar an taithí oibre. Bhí, agus ag breathnú ar mo chuid cairde, ba léir go raibh dearmad déanta acusan freisin uirthi.

Chuaigh mé ar mo mharana. Ba mhór ab fhiú go raibh Seán Ó hArcáin aois gadhair ag insint di faoin gcomhrá fada a bhí aige lena uncail, an feirmeoir – bheadh faille agam le bheidh ag smaoiniamh ar fhreagra. B'eo amach agam le m'fhón póca agus chuir mé téacs chuig Breandán.

1 Oíche Fhliuch

Stop an líne fhada carranna arís. Stop Pól Ó Laoi a charr féin agus luigh sé siar sa suíochán. Bhí sé ag tiomáint an lár ar fad agus bhí sé tuirseach. Ní raibh uaidh anois ach titim isteach ina leaba. Dhún sé a shúile agus d'éist sé leis an mbáisteach a bhí ag bualadh go rithimeach ar chorp agus ar fhuinneoga an chairr. Go mall mall réidh thosaigh sé ag titim a chodladh; síos síos isteach sa chíunas dorcha. Chuala sé daoine ag caint áit éigin. D'oscail sé a shúile agus d'fhéach sé timpeall le hiontas. Bhí sé ina ghairdín cúl. Bhí a bhean chéile agus a mhac ann. Bhí an ghrian ag taitneamh agus bhí siad ag ithe dinnéir faoi pharasól mór dearg. Gheall a chroí le háthas nuair a chonaic sé a mhac. D'oscail sé a bheal chun rud éigin a rá leis ach go tobann thosaigh an teileafón ag bualadh istigh sa teach. "Sandra! arsa an fear óg agus thosaigh sé ag rith i dtreo an tí. D'fhéach Pól ina dhiaidh go brónach. Ba mhaith leis cúpla focal a bheith aige leis. Ba mhaith leis. . .

Bíffíffíffí!!

Dhúisigh sé de phreab. Bhí an trácht ag imeacht arís agus bhí deifir abhaile ar an tiománaí a bhí ina dhiaidh. Chuir sé an carr i ngiar agus as go brách leis.

Bhí sé ag éirí dorcha nuair a shroich Pól a theach féin faoi dheireadh. Bhí sé fós ag báisteach go trom. Pháirceáil sé an carr agus rith sé chun an dorais agus a chóta thar a cheann aige.

"A Dheirdre! Cá bhfuil tú? Tá mé ar ais!"

Ní bhfuair sé aon fhreagra. Chuala sé caint sa chistin.

CAIBIDIL I

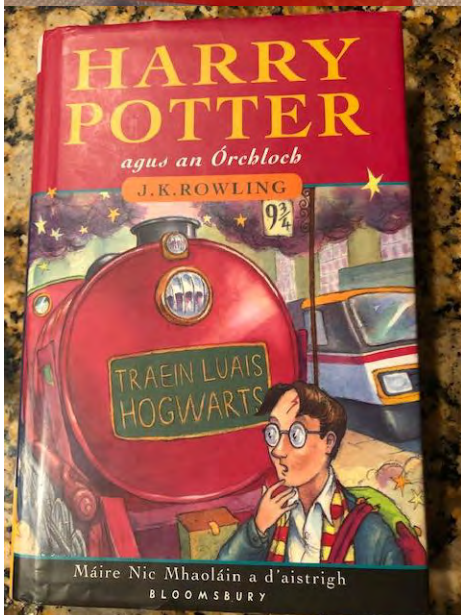
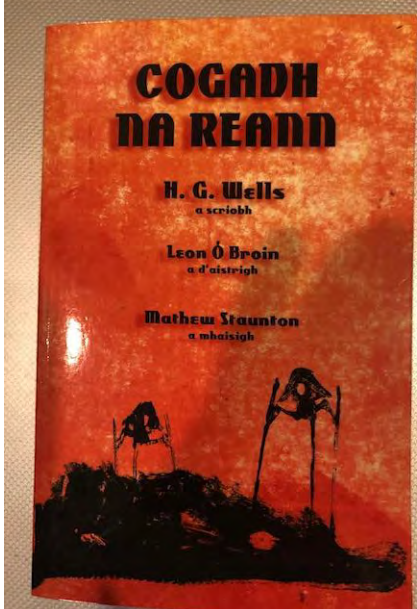
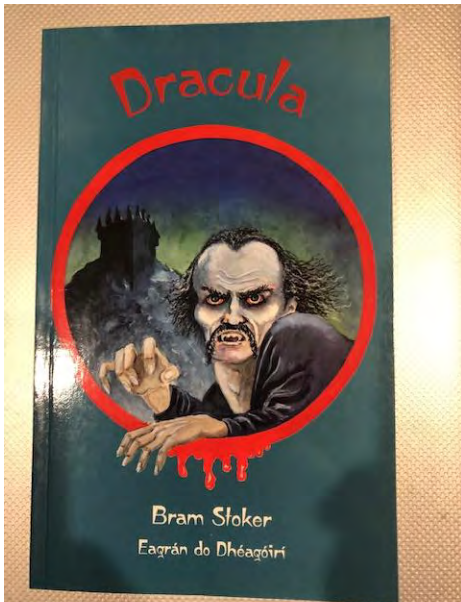
IRISLEABHAR SHEOIN UÍ EARCAIR
(ón ngearrscríbhinn bhunaidh)

3 Bealtaine, Bistritz – D'fhág mé München ar 8.35 p.m., Lá Bealtaine agus ráinig mé Vín i moiche maidine arna mhárach; ar 6.46 bhí an traicín le bheith ann, ach bhí sí uair an chloig déanach. Níor mhuinín liom dul rófhada ón stáisiún i mBúdaipeist, mar nach raibh an traicín istigh in am agus go gcaithfeadh sí bogadh arís mar a bhí beartaíthe di. Ba mhalartú Iarthar ar Oirthear liomsa é; bhíomar i measc iarsma smachta na dTurcach iar ndul dúinn thar an droichead is iartharaí de dhroichid dhaingne na Danóibe atá go leathan domhain san áit sin. Bhogamar in am is i dtráth, go rángamar Clausenburg le crónú na hoíche. Chaith mé an oíche ann ag an Hotel Royale. Leagadh romham chun dinnéir, nó suipéar ba chóra a rá, sícín a ullmháidh ar chuma éigin le piobar dearg. Bhí sé go blasta biogach biadhamhail ach bhí ábhar iota go dóite ann.

Níorbh é mo dhearmad cuairt a thabhairt ar Iarsmalann na Breataine fad a bhí mé i Londain agus chuardaigh mé a raibh de leabhair agus de léarscáileanna ar an Trasalváin sa leabharlann ann; rith sé liom gur mhór an áis dom beagán eolais roimh ré a bheith agam ar an tír nuair a bheinn ag plé le duine dá huaisle. Feicim go bhfuil an dúiche a bhí

GLUAIS

ag dearcadh <i>looking</i>	clabhta <i>cloud</i>
ag scinneadh <i>hurling</i>	cláí teorann <i>boundary ditch</i>
amadán críochnaithe <i>complete fool</i>	cluain <i>beguilement</i>
an ealaín seo <i>this caper</i>	níor chuir sé sin an chluain orm <i>that didn't fool me</i>
An Marasclach Marshall <i>Marshall</i>	
aoibh <i>smile</i>	cóir máireach <i>right or wrong/at all costs</i>
ar a n-aire <i>on their guard</i>	comhalta <i>member</i>
ar ballchrith <i>trembling from head to toe</i>	cruthúnas <i>proof</i>
ardvoltas <i>high voltage</i>	cuachta <i>curled up</i>
bagairt <i>threat</i>	cúgáilte <i>cool</i>
báinéach <i>pale</i>	de ruid <i>in a rush</i>
béaldath <i>lipstick</i>	dordán <i>buzzing</i>
bodóg <i>heifer</i>	drihlíni eagla <i>the creeps</i>
bogach <i>soft ground</i>	gabáimís seo amach ann <i>let's go there</i>
bonn <i>sole of foot</i>	teac <i>handle</i>
thug sé do na boinn é <i>he ran for it</i>	finnéithe <i>witnesses</i>
bos le bos <i>high five</i>	braon anuas <i>leak from above</i>
braon anuas <i>leak from above</i>	be hopping mad
breabaireacht <i>bribery</i>	giúiléidí <i>implements</i>

Caibidil 1

Cin Lae Jonathan Harker

3 Bealtaine. Bistritz – D'fhág mé München ar an gcéad lá de Bhealtaine agus bhain mé Vín amach go luath an mhaidin dár gcionn. Déarfáinn gur áit iontach í Búdaipeist, ón radharc breá a fuair mé uirthi ón traein, agus is trua nach raibh deis agam stopadh ann. Soir atá m'aghaidh i gcónaí, i dtreo Shléibhte Cairp, agus is mór an difríocht idir an tírdhreach seo agus tírdhreach Shasana.

Sular chrom mé ar an aistear seo, thug mé cuairt ar Mhúsaem na Breataine agus léigh mé a lán faoi stair na Trasalváine – nach fáin diamhair an áit í. Ní raibh mé in ann teacht ar mhapa ceart den dúiche agus is cinnte nach bhfuil a fhios agam go beacht conas teacht ar Chaisleán Dracula. Ba é an Cunta Dracula a d'ainmnigh an baile seo, Bistritz – ní mór dom an t-eolas uile a bfuil ann a scrúdú agus i dtreo is go mbeidh mé in ann an scéal iomlán a thabhairt do Mhina.

Codladh corrach a rinne mé aréir cé nach raibh aon easpa compoird orm. B'ait iad na taibhrimh a rinneadh dom agus ba ghlé, ar uairibh: níorbh aon chabhair é an gadhar lasmuigh den fhuinneog agus é ag amhastrach go lá bán.

CAIBIDIL V

ROIMH AN tCOGADH

Ní chreidfeadh duine ar bith i mblianta deiridh an naoú céad déag go raibh súil ghéar ghrinn ar imeachtaí an domhain seo ag neacha ar mhó a n-intleacht ná intleacht an duine, ach dá ainneoin sin, a bhí chomh básmar linn féin. Ní chreidfeadh duine ar bith ach an oiread go raibh dianscrúdú agus gear-iniúchadh á dhéanamh ar an gcine daonna a fhad a bhí siad i mbun a ngóthaí, go díreach mar a dhéanfadh fear na feithidí bideacha a fheictear i mbraon uisce a chur faoin micreascóp agus iad a scrúdú de réir mar a bheidís ag imeacht anonn is anall ina dtáinte agus iad ag dul i lionmhairacht le himeacht aimsire. Lean an cine daonna leo ag imeacht anonn is anall ar fud an domhain, a ngóthaí beaga féin ar siúl acu, agus gan dada ar domhan ag cur corabhuaise orthu; iad sásta suaimhneach ó tharla smacht agus forlámhas a bheith acu ar an uile rud beo is marbh. Is dócha gurb é an scéal céanna ag an *infusoria* faoin micreascóp é. Níor chuimhnigh duine ar bith riamh gur bhaol don chine daonna na sean-reanna, nó má chuimhnigh, ceapadh nach raibh ciall ná réasún leis an smaoineamh agus nárbh fhéidir is nár dhócha go mbeadh aon ní beo ar na reanna sin. Is maith is fiú cuid de thairimí na laethanta úd a thabhairt i gcuimhne arís. Má bhí corrdhuine ann a mheasa gurbh fhéidir daoine a bheith ar Mhars bhí siad cinnte gur mheasa is gurbh uirisle iad ná sinn féin agus go mbeadh fáilte acu roimh éinne a chuirfimis ar misean chucu. Ach, thar dhuibheagán an spáis, bhí ag breathnú anuas orainn go santach créatúir a raibh an oiread difríochta idir a meabhair agus ar meabhairne agus atá idir meabhair an duine agus meabhair an

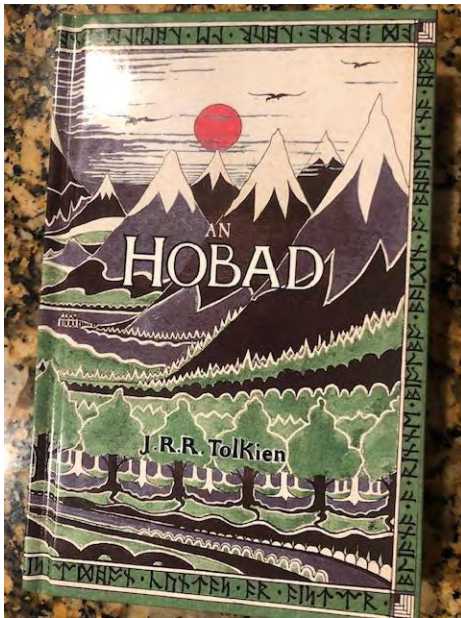
— CAIBIDIL 1 —

An Gasúr a Tháinig Slán

Bhí cónaí ar mhuintir Dursley in uimhir a ceathair Privet Drive, agus é le maíomh acu go raibh siad an-normálta go deo, agus iad breá sásta de. Ba iad an dream deireanach iad a samhlólaí rud ar bith air ná aduain leo, mar ní raibh luf ar bith acu le hamaidí den sórt sin.

Bhí Mr Dursley ina stúirthóir ar chomhlacht Grunnings, comhlacht déanta druillí. Fear mór féitheogach feolmhar a bhí ann, gan muineál ar bith ab fhíú, ach croiméal mór mílteach air. Bhí Mrs Dursley beag tanaf, gruaig fhionn uirthi, agus dóthain beirte de mhúineál uirthi, agus gnó aici de agus í chomh minic sin ag breathnú thar bharr claíoch ag spaireacht ar na comharsana. Bhí maicín beag acu darbh ainm Dudley agus é, dar leo, ar ghasúr chomh breá is a bhí ar dhroim an domhain.

Bhí an saol ar a mian ag muintir Dursley, ach bhí rún dorcha acu chomh maith, agus ba é an t-aon fhaitíos a bhí orthu go rachadh duine éigin amach ar an rún céanna. Ní bheadh tógáil a geinn acu go deo dá bhfaigheadh duine ar bith amach faoi na Potters. Ba dheirfiúracha iad Mrs Dursley agus Mrs Potter, ach bhí sé na blianta fada ó casadh ar a chéile iad; le frinne, ba ghnách le Mrs Dursley ligean uirthi nach raibh aon deirfiúr aici, mar go raibh an deirfiúr sin agus an spreasán beag d'fhear céile aici chomh neamh-Dursleyúil lena bhfaca tú riamh. Thagadh crith ar a gcroí ag na Dursleys aon uair a smaoineoidís ar cad a bheadh le ní ag na comharsana dá nochtfadh na Potters chucu sa tsráid. Bhí a fhios ag na Dursleys go raibh mac óg ag muintir Potter chomh maith, ach níor leag siad

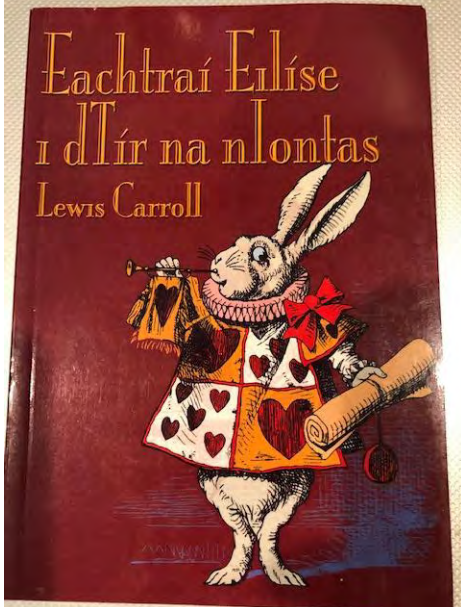

Cóisir gan Choinne

I bpoll sa talamh a bhí cónaí ar hobad. Níor pholl gránna, salach, fiuch é, lán le péisteanna stróicthe agus le boladh láibe. Níor pholl tirim, lom, gainmheach a bhí ann ach an oiread, gan aon rud ann le n-íthe ná le sui síos air; poll hobaid ab ea é agus is ionann sin agus compord.

Bhí an doras cruinn ciorclach ar nós sleaspholl loinge, péint uaine air, agus murlán buí práis ina cheartlár. D'osclaíodh an doras isteach ar halla sorcóireach ar gheall le tollán é, tollán fíorchompordach gan deatach ar bith ann. Painéil adhmaid a bhí ar na ballaí, leacáin agus cairpéad ar an urlár agus bhí cathaoirreacha ann mar aon le mórán crúcaí i gcomhair hataí agus cótaí—thainníodh cuairteoirí go mór leis an hobad. Théadh an tollán ar aghaidh is ar aghaidh, ní go díreach ar fad, isteach i dtaobh an chnoic—An Cnoc, mar a thugadh gach uile dhuine ar feadh na mílte blianta thart timpeall air—agus is iomaí doras cruinn a d'osclaíodh amach ón tollán, ar thaobh amháin ar dtús agus ansin ar an taobh eile. Níor mhaith le hobad ar bith dul suas agus teacht anuas staighrí: seomraí codlata, seomraí folctha, soiléir, lardrúis (a lán díobh sin), vardrúis (bhí seomraí iomlána aige gan tada iontu ach éadaí), cistiní, seomraí itheacháin, bhí siad sin go léir ar an aon urlár amháin, is ea, agus ar an aon phasáiste amháin. Is ar thaobh do lámhe clé (is tú ag dul isteach) a bhí na seomraí ab fhéarr, mar ba iad sin na haon seomraí a raibh fuinneoga iontu, fuinneoga ciorclacha, suite go domhain isteach, a d'fhéachadh amach ar an ngairdín, agus ar mhóinéir ar thaobh an chnoic lastall den ghairdín síos go dtí an abhainn.

Hobad an-deisúil a bhí sa hobad seo agus Baigin an sloinne a bhí

CAIBIDIL I

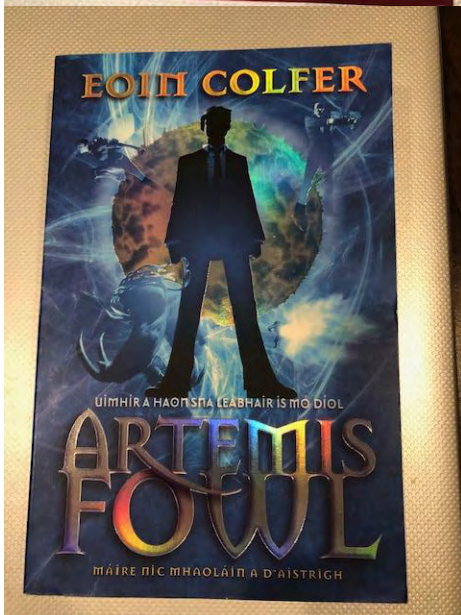
Síos Poll an Choinín

B'an-fhada le hEilís a bheith ina súi ar an mbruaich i bhfochair a deirféar ó tharla nach raibh dada le Dia le déanamh aici. Bhí sí tar éis féachaint uair nó dhó isteach sa leabhar a bhí a deirfúir a léamh ach ní raibh pictiúir ná comhrá cainte ann, agus nuair nach raibh, ní raibh aon spéis aici ann. "Cén mhaith leabhar," arsa Eilís léi féin, "gan pictiúir ná comhrá cainte?"

Bhí teas agus brothall an lae ag cur tuirse agus marbhántachta uirthi, agus bhí sí ag cuimhneamh, chomh maith is a bhí sí in ann, go mb'fhéidir gurbh fhíú di éirí agus ladhar nóiníní a bhailiú chun slabhra sí a dhéanamh díobh, nuair a rith coinín amach thairisti, coinín bán gléigeal agus dhá shúil dhearga ina cheann.

Is beag an t-íontas a bhí ansin; ná níor shíl Eilís gur an-aisteach an rud a bhí ann nuair a ehmala sí an Coinín ag caint leis féin. "Muise, muise," a dúirt sé, "Is ródhéanach a bheidh mé!" (Nuair a smaoinigh sí ar an scéal ina dhiaidh sin, rith sé

7

CAIBIDIL I: AN LEABHAR

CATHAIR Ho Chi Minh sa samhradh. Agus a leithéid de bhrothall! Ar ndóigh ní chuirfeadh Artemis Fowl suas leis an míchompord murach ábhar

an-tromchúiseach a bheith i gceist. Tromchúiseach ó thaobh an phlean de.

Níor réitigh an ghrian leis. Drochghné air fúithi. An snua súite as a chneas ag na huaireanta fada caite istigh aige os comhair an scáileáin. É chomh bán le vaimpir agus chomh cantalach céanna, geall leis, faoi sholas an lae.

'Tá súil agam nach turas in aisce arís é seo, a Bhuiltearaigh,' ar seisean go bog, de shiollaí síosctha. 'Go mór mór i ndiaidh eachtra úd Chaireo.'

Ahasán taobh thiar den ghuth séimh. Ar ráite faisnéiseoir de chuid an Bhuiltearaigh a thug siad an turas ar an Eigipt.

'Ní hea, a dhuine uasail. Tá mé cinnte dearfa an iarraidh seo. Fear maith é Nguyen.'

1

HARI SELDON — ... rugadh sa bhliain 11,988 é, de réir Fhéilire na Bó Finne, fuair sé bás sa bhliain 12,069. Is gnách na dátaí seo a thabhairt de réir fhéilire na Fondúireachta mar 79 roimh bhunú na Fondúireachta go dtí na 1 i ndiaidh bhunú na Fondúireachta. Saoláidh do léintín mhéadnaicmeach é i dTeascóg Arcturus ar an bpláinéad úd Helicon (áit a raibh a athair, mar a deir an seanchas, ag obair ina churadóir tobac ag ceann de na plandálacha hidreaponaacha). Bhí sé go luath ag teacht i gerann mar mhataimaiticéir, agus an iliomad scéalta á n-insint faoina chuid éachtai: dhláiríre, is minic na scéalta seo ag teacht salach ar a chéile. Deirtear nach raibh sé ach dhá bhliain d'aois agus é ábalta...

... Is é an t-éacht ba mhó a d'éirigh leis ná an tsíceastaraíocht. Ní raibh inti ach dornán teoirimí doiléire nuair a chuaigh sé á staidéar. Chuir sé dáibraith dháingean staitisticíúil faoin mbrainse eolaíochta seo...

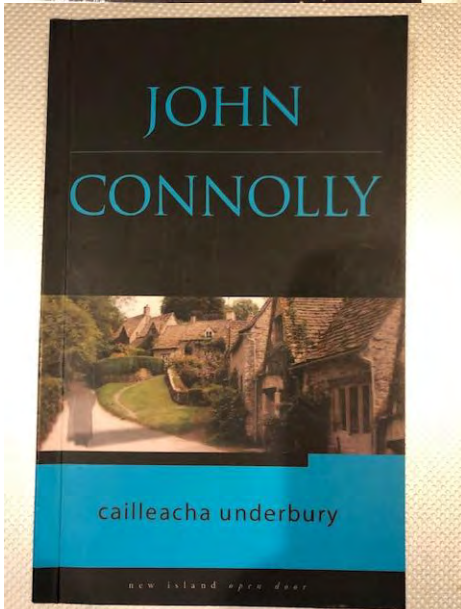
... Maidir le scéal a bheatha, is é an fhoinsé is iontaofa atá againn ná an bheathaisnéis le Gaal Dornick, ar casadh an mataimaiticéir mór air dhá bhliain roimh lá a bháis. An dóigh ar buaicadh le chéile iad an chéad uair...

CICILPÉID NA BÓ FINNE*

Gaal Dornick ab ainm dó, agus ní raibh ann ach fear óg ón tuath nach bhfaca Trantor riamh. Is é sin, ní fhaca sé an pláinéad le súile a chinn féin. In amanta, chonaic sé ar an hipirfhéiseán é, nó ar na nuachtscannáin tríthoiseacha ó chorónú

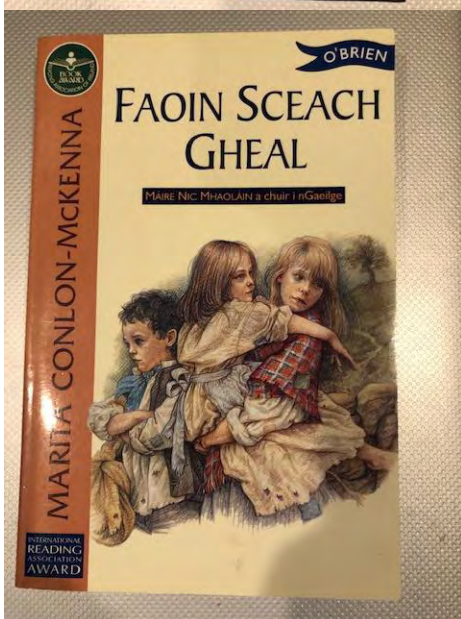
* Gach tagairt do Cicilpéid na Bó Finne de réir eagrán céad a sé dhéag a tháinig i gcló sa bhliain 1020 i ndiaidh bhunú na Fondúireachta. (Le caoinchead ó Fheistitheoirí na Cicilpéide, Terminus.)

3

A hAon

Thit ceo agus gal anuas ar ardán na stáisiúin ag Underbury agus rinne siad taibhsí liatha de na fir agus de na mná. De bharr an cheo bhí baol ann go dtitfeadh daoine i measc na gcásanna agus na mboscaí móra taistil mar a thitfeadh créatúr isteach i ngaiste. Bhí an oíche ag éirí níos fuaire. Cheana féin, bhí clúdach éadrom seaca le feiceáil ar dhíon oifig na dticéad. Sa seomra feithimh, bhí boladh deannach dóite as na téitheoirí ach d'fhan na daoine gar

Caibidil 1

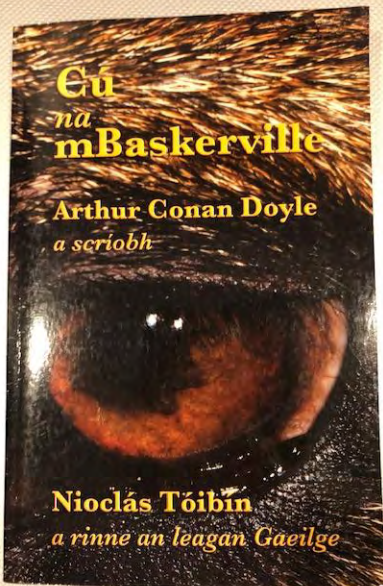
Ocras

Bhí an t-aer fuar tais nuair a d'iompaigh Eibhlín sa leaba agus í ag iarraidh imeall na pluide a tharraingt aníos thar a guailí. Mhóthaigh sí a deirfiúr bheag Peig ag bogadh taobh léi. Bhí Peig ag srannadh arís, mar a dhéanadh sí aon uair a bhíodh slaghdán uirthi.

Bhí an tine beagnach as. Bhí deirge na gríosáí ag cur teolaíochta sa bhóthán dorcha.

Bhí a máthair ag crónán go hiseal leis an mbabai. Bhí na súile dúnta ag Bríd bheag, agus cuma níos báine ná riamh ar a haghaidh agus í fillte i seál na máthar, agus greim docht aici ar dhual dá gruag fhada dhonnra.

Bhí Bríd breoite — bhí a fhios acu go léir é. Taobh istigh den seál úd, bhí a corp róthanaí, agus a cneas bán, agus é róthe nó róthuar faoi do lámh. D'fháiscéadh an mháthair chuici í de lá is d'oíche mar a

CAIBIDIL I
Sherlock Holmes

Ba bhéas le Sherlock Holmes éirí go han-déanach ar maidin oíche roimhe sin. Maidin áirithe bhí sé ina shuí chun boird agus é ag fuireach lena bhrícheasta. Sheas mé féin ar shúsa an tinteáin agus rug ar an mbata a d'fhág an cuairteoir a bhí againn an oíche roimhe sin. Blúire adhmaid breá tuibh ba ea é a raibh cnáip de cheann air, bata den sórt sin ar a dtugtar "dliodóir Penang". Direach faoi bhun an chnapáin bhí fáinne leathan airgid timpeall orlach ar leithead. Bhí "Do James Mortimer M.R.C.S., óna chairde sa C.C.H." greanta air, mar aon leis an dáta "1884". Ba é díreach an sórt bata é ba dhual do dhochtúir scanaiseartha iontaofa a iompar—gan aon ghaigíocht ag baint leis.

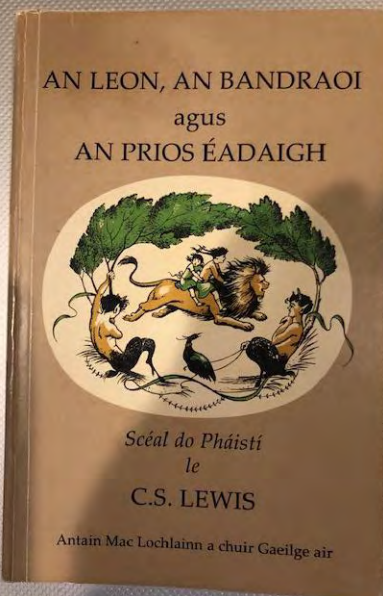
"Bhuel, a Watson, cad déarfá leis?"

Bhí Holmes ina shuí agus a dhroim liom agus ní raibh mé tar éis aon mhéar ar eolas ar mo ghnó a thabhairt dó.

"Conas a bhí a fhios agat cad a bhí mé a dhéanamh? Tá sé dian nó tá síle i gcéul do chinn."

"Tá corcán forairgid snasta lán de chaife ar m'aghaidh amach anseo, pé scéal é," ar seiscan. "Ach féach, a Watson, cad a mheasann tú de bhata láimhe ar gcuairteora? Ós rud é go bhfuil sé de mhí-ádh orainn é féin a bheith ar iarraidh agus nach fios dúin cad a thug anseo é, is mór is fiú an cuimhneachán atá againn de chiotrainn. Aithris dom éagasc an fhir ar scráid an bhata duit."

"Is dóigh liom," arsa mé féin, ag leanúint chomh maith agus a bhí ionam mhodhanna mo chompánaigh, "gur fear aosta le leigheas a bhfuil toradh agus meas ar a shaothar an Dochtúir Mortimer, mar gurb í seo an tuairisc atá amuigh air acu seo a bhfuil ailíne cheart acu air."

CAIBIDIL A HAON

Lucy ag Amharc Isteach sa Phrios

Bhí ceathrar páistí ann uair amháin agus Peter, Susan, Edmund agus Lucy na hainmneacha a bhí orthu. Seo scéal faoi rud a tharla dóibh an t-am a cuireadh amach as Londain iad, nuair a bhí an cogadh ann agus nuair a bhí buamaí ag titim ar an chathair ón aer. Cuireadh go teach seandúine iad, Ollamh a bhí ina chónaí i gceartlár na tuaithe, deich míle ar shiúl ón stáisiún traenach agus dhá mhíle ó oifig an phoist. Níor phós an seandúine riamh agus bhí sé ina chónaí le bean tí darbh ainm Bean Mhic Riadaigh agus triúr searbhóntaí. (Ivy, Margaret agus Betty na hainmneacha a bhí orthu siúd, ach níl páirt mhór acusan sa scéal seo.) Duine aosta a bhí san Ollamh seo agus bhí grágán de ghruaig bhán air a chlúdaigh páirt mhór dá aghaidh agus de mhullach a chinn. Bhí dúil ag na páistí ann ar an chéad amharc, nó ar an dara hamharc ba cheart dom a rá, nó bhí cuma aisteach i gceart air an chéad oíche sin agus é ina sheasamh sa doras ag cur fáilte

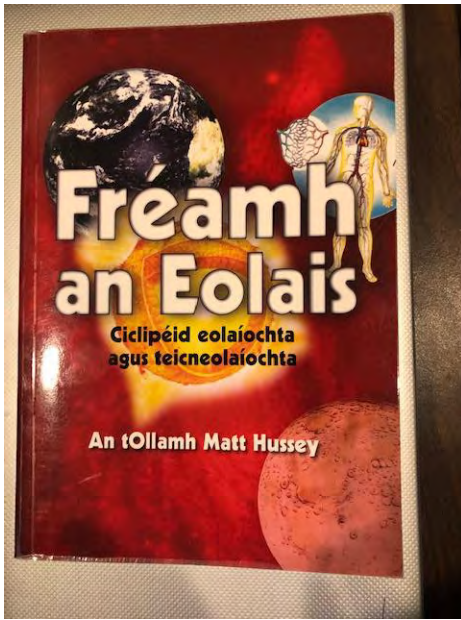

Caibidil 1

Is é glór Iognáid féin a chloisimid anseo agus é ina sheanfhear ag cuimhneamh siar ar aimsir a óige. Labhratonn sé sa 3ú pearsa agus uaireanta déanann sé tagairt dó féin mar 'an tOilithreach'.

1 Sula raibh sé sé bliana is fiche d'aois, duine an-tógtha le díomhaontais an tsaol a bhí ann. Bhí spéis as cuimse aige i gcleasa airm, agus ba othmhianta móra aige onóir a thuilleamh. Tráth dá shaol, agus é i ndún daingean a bhí á ionsaí ag na Francaigh¹, bhí gach aon duine eile den bharúil gur cheart dóibh géilleadh, agus iad fós ina mbeatha, mar ba léir dóibh narbh fhéidir leo a gcosaint féin. Rinne seisean tréan díospóireachta leis an Mhéara gur chuir sé ina lú air gur cheart an fód a sheasamh in ainneoin aigne na rídirí uile. Fós féin b'áthar sólais dóibh an chrógacht agus an fuinneamh a bhí ann. Ar theacht lá an bhataire rinne sé faoistin le duine dá chompánaigh airm. I ndiaidh gur mhair an bataire tamall maith, bhuaíl urchar gunna mhóir é agus scrios sé cos amháin go hiomlán. De bhrí go ndeachaigh an caor ordanáis idir a dhá chos rinneadh díobháil don cheann eile fosta.

5. Nuair a tháinig Arm na Fraince a thad le Pamplona i Mí na Bealtaine 1521 bhí formhór mhuintir na háite ar son an chathair a ghéilleadh láithreach. Ligeadh na Francaigh isteach sa chathair ach d'fhan fórsa beag Spáinneach sa dún daingean faoi cheannas Loyola a bhí sásta troid go bás ar son a Rí. Rinne sé a fhaoinn le comrádaí dá chuid ó tharla nach raibh sagart ar fáil.

A

Alta, Hugo Henrik Alvar (1898-1976) Ailtire is ábairtíoch trosán a rugadh i gKuortane na Fionlainne. Chuir sé modhanna traidisiúnta a thire in oiriúint don nua-aois agus rinne cearnródaíocht maidir le trosán fisiciméil, déanta as sraithadhmaid. Dhear sé fíorghnámh nua-aoiseacha phoiblí is tionsclaíochta.

abacá Snaithín a fhaightear ó ghas duilleoige i ngné Philipineach banana. Tugtar cnáib Mhainile air freisin. Láidir snámhach. In úsáid chun cáblaí is cairpeid a dhéanamh.

abacs Fráma simplí comhairimh don uimhríocht. I bhfoirm amháin, tá cruaipí áirimh inghluaise ar bharráí comhthreomhara nó in eirí comhthreomhara. In úsáid thar chuid mháith den Domhan leis na mílte bliain.

Abhe, Cleveland (1836-1916) Meitéareolaí ó Nua-Eabhrac. Scríobh sé mar gheall ar an atmaisféar is an aeráid. Freagrach as córas caighdeánach ama na Stát Aontaithe a chur ar aghaidh.

Abhe, Ernst (1840-1905) Fisicé a saolaíodh in Eisenach na Gearmáine. Réitigh sé matamaitic na geomatr sa mhicreascóp. Uaidh seo bhí sé in ann, i gcomhair le Otto Schott, lionsaí den chaighdeán is áirde a tháirgeadh i gcomhair taighde san eolaíocht. Ina phláirtíocht le Carl Zeiss ina chomhlacht cáiliúil optice síúd, ina úinéir air tar éis bhás Zeiss i 1888.

Aberfan Baile beag i geantar mianach guail i Mertyr Tudful sa Bhreatain Bheag. Tharla tubaiste mianachóireachta scoil is tithé maraíodh 144 duine, 116 pláste ina measc.

abhaic hán

bui nó scothchorra, le bliana timpeall ar chloch mhór a scála ollmhór é i geoid n Meicseo is tíortha na Meán-shaohraithe ná na crain dhathanna is méideanna é éagsúla i rith na bliana.

abhacréalta Réalta ar aois níos lú. Ar ghráf de tháirgíúla i gcoime dearbhu formhór na réaltaí taobh fionnuartas doiléir is teo sheicheamh an réimse se réalta meánmhéide. i lár a n-ach bhfuil sa phríomhshí fuara iad na fathachréaltaí ídionn a mbreosla go tapasíad; réaltaí níos lú is e ídionn a mbreosla go malbhíad. Na habhacréaltaí mhais na Gréine iad. Dá an teocht sa chroileacán comhleá a chur ar síúl, agus a bheadh iontu.

abhainn Sruth uisce a bhí réasúnta caol ag bruacha shruthán i dialamh ard ó oighearshruth. Gluaiseant cainéil, agus fásann de r aibhneacha isteach inti, a móra go minic. Sna me